

SORSKÉRDÉSEK

Magyarnak megmaradni – határoktól függetlenül*

„Föl-földobott kő, földedre hullva,
Kicsi országom, újra meg újra
Hazajön a fiad”
(Ady Endre: A föl-földobott kő)¹

Mihályi, majd gutorföldi találkozónk után immár másodszer jövünk össze a „poncichte-
rek” (Bohnenzüchter a soproniak tréfás neve) városában. Ausztriai főbb állomásaink Anna-
berg, Borostyánkő és Scharnstein voltak.

Elgondolkodtat, hogy mi az a magnetikus erő, mely bennünket a most 42-szer megrende-
zendő konferenciára húz.

A magam részéről 14-szer vettem részt a rendezvényeken. Először Annabergben, mint
előadó jártam. A meghívás akkor ért, mikor egy éve becsapódott mögöttem Magyarország
határa s úgy éreztem: „Magam vagyok (nagyon) Kicsordul a könnyem / hagyom”². Bár a
résztevők azóta kicserélődtek, a közönség szelleme és szeretete ugyanaz, mely akkor fel-
törte „vak dióként dióba zárt”³ magányosságomat. Rokon sorsú és gondolkodású emberekre
letem, akiket azóta mint barátokat tartok számon. S egyszeriben úgy éreztem, „csöndesen
és váratlanul átölelt az Isten”⁴ és területet, közösséget és ezeregy lehetőséget teremtett szá-
momra, ahol és akikért talán tehetek is valamint – s akikre, ha úgy hozza a sors, én is
számíthatok.

Háromnapos konferenciáink felépítése a következő:

1. péntek este bemutatkozás, népdal-éneklés
2. szombat: előadások – meghívott előadókkal és művészekkel
3. vasárnap: Istentisztelet, majd munkaértékelés

Az együttlétek elsődleges célja nem a hétköznapi értelemben vett szórakoztatás, hanem a
minden jót befogadni kész közösség építése, mely igényes előadóival szemben, jó talaj a
nemesebb műveltség, a kultúra befogadására – s mely maga is erjesztő kovászként igyekszik
hatni környezetére, törekedvén azt az energált, lankadt passzivitásból a szüntelenül igyekvő,
de csendes aktivitásba lendíteni.

Az összejövetelek mindig bemutatkozással kezdődtek. Sosem kérdeztük, ki miért hagyta
el Magyarországot, Erdélyt, a Felvidéket vagy Délvidéket. Hat-hét évvel ezelőtt bizony sok-
szor gombóc szorongatta torkunkat és nyeltük könnyeinket egy-egy sors hallatán, de a tár-
saság mozgatórugójának, az összejövetelek szervezőjének, Szépfalusi Istvánnak megfontolt,
józan szóbeli és a Másokért együtt hasábjain közölt tanácsai azt sugallták, hogy nem elég
töprengeni az elmúlt eseményeken; tette készen kell belépni az „új élet kapuján”. Hallgat-
ván bátorító, eligazító szavait Dante intelme jutott az eszembe: „Gondoljatok az emberi
erőre: / Nem születettek tengni, mint az állat. / Hanem tudni és haladni előre.”⁵

A bemutatkozásokba fokozatosan derűs szálak is szövődtek: van már munka, ugyan csak
feketén – később már munkavállalási engedéllyel; egyesült a család: polgárok lettünk; a

* Elhangzott Sopronban, 1996. május 10-én, a bécsi Bornemissza Péter Társaság 42. Annabergi Konfe-
renciáján

¹ Ady: A föl-földobott kő

² Tóth Árpád: Meddő órán

³ Babits: A lírikus epilógia

⁴ Ady: Az Úr érkezése

⁵ Dante: Az isteni színjáték

kislány, ki csikorgó nyelvtudása miatt „blöde Ungarin”-ként kezdte, most a legjobb tanuló az osztályban; ki a diplomáját honosította, ki csoda-kocsit vásárolt; pincét és házat is szenteltünk már – és mindig szívből örültünk egymás sikereinek.

Konferenciánk első estéjének igen fontos, közösségi szellemet alakító ereje és eszköze a népdaléneklés. Az, hogy Ausztriában élünk, nem szabad, hogy azt jelentse, hogy „sehovase tartozókká” váltunk, hogy múltunkat, gyökereinket, nemzeti hagyományainkat ne ápolnánk tovább. Hisz „Ha a fa élete megszakad. / Egy percig éli túl virága”.⁶

A népnek, amelynek nincs múltja: jövője is halovány. Ha nem is élünk édes hazánkban, „fényrederülésén” munkálkodni mindnyájan hivatva vagyunk.

1100 éve annak, hogy Isten őseinket felhozá Kárpát szent bérére: 1100 éve élnek magyarok a Kárpát-medencében. Az ősmagyarok fele elpusztult a tatárjárás alatt. Mi maradt meg belőlünk a törökidulás után? Keveredtünk más népekkel. Hol van már a tiszta magyarság? – Lászlóffy Aladár vetette fel ezeket a kérdéseket, mikor az ősszel vendégünk volt – hozzá-téve a következő gondolatot: „Mindig lesznek a Kárpát-medencében olyan emberek, akik magyarnak fogják vallani magukat”.

A magyarság vállalás kérdése is. – S van valami, amit népünk a nagy csatavesztések közepette is megőrzött: van ősi kultúránk, vannak dalaink, táncaink, művészetünk, kézimunkáink, korongjaink, faragványaink, régi erkölcsünket őrző szép szokásaink, hagyományaink. Ezeket tovább védeni, utódainknak sértetlenül átadni valamennyiünk feladata. Létezésünket hirdetni, helyünket követelni a „népek hazája nagyvilág”-ban nemcsak jogunk, de kötelességünk is – mint ahogy kötelességünk az is, hogy sajátos magyar kultúránkkal Európát – s az egész világot gazdagítsuk. Célunk nem lehet a híg modernkedés, a mások felszínességének szolgái utánzása. Mi nem akarunk szürkén beolvadni a népek tengerébe, hanem önmagunkat akarjuk ajándékozni az emberiség javára. Tudjuk, hogy akkor leszünk jó európai, sőt világpolgárok, ha jó magyarok vagyunk.

Konferenciáinkat át- és átszővi a magyar népzene, melynek művészi értékéről Bartók így vall: A népdal „éppolyan természeti tünemény, mint pl. a természet (a növény- és állatvilág) alakzatai. Egyes megnyilvánulásai ezért művészileg abszolút tökéletesek; tökéletessége kicsiben, mondhatjuk, egyenrangú a legnagyobb szabású mesterművek tökéletességével. Klasszikus példája annak, miként lehet a gondolatot a legtömörebb formában, a legszerényebb eszközökkel, elevenen, frissen, arányosan, egyszóval zeneileg tökéletesen kifejezni”.⁷ Népzeneinkben hatalmas erkölcsi erőtartalék rejlik – melyre nekünk, idegen földre szakadván – különösen szükségünk van.

Estéinken, az Antal-házaspár előadásában, Ági énekével, Imre furulyáján, citeráján, tekerőlantján székely dalok szólalnak meg. „Ami a régi kalotaszegi himzés, a székely kapu a népművészetben, az a székely dallam a népzeneben” – „különös, ódon tűzben ragyogó ékszer” – írja Kodály a székely népdalról szóló tanulmányában.

Találkozásaink szombati napján meghívott előadóink szólalnak meg. Teljes felsorolásra nem vállalkozom, de felejtethetlen számomra Balczó András többszörös öttusa világbajnok, Andorka Rudolf szociológus, Harmati Béla evangélikus püspök, Benda Kálmán történész, Szokolay Sándor zeneszerző, Andrásfalvy Bertalan néprajzkutató, Duba Gyula felvidéki költő, Albert Gábor író, Lászlóffy Aladár költő előadása. Szombat estéinken több ízben előadóművészek szólaltak meg: Kisfalussy Bálint, Farkas Ibolya, Bánffy György színművész, Kuncz László, Kónya Lajos énekes, Kobzos Kiss Tamás, ezeregy hangszer megszólaltatója, egyszer meg a Kaláris együttes húzta a talpalávalót, s mi roptuk a néptáncot csaknem hajnalig.

Vasárnapjaink délelőttjét a 3. parancsolat szerint az Úrnak szenteljük. Szépfalusi István evangélikus Isteniszteletét igazi, szívből jövő ökomenikus szellem ragyogja be: a hit tart minket össze, hisz az alkalmi gyülekezet felekezeti megoszlása igen vegyes. Vannak köztünk szép számban katolikusok – magam is az vagyok – reformátusok, sőt unitáriusok is. Azt mondják, elvéve egy-egy evangélikus is akad körünkben. De összeköt minket az egyetemes kereszténységnek az az alapelve, hogy a mi Urunk, Jézus Krisztus mindannyiunkért feltámadt.

⁶ Arany: Letészem a lantot

⁷ Bartók: A népzene szerepe korunk műzenéjének fejlődésében

Az összejövetelek végén a társaság magva összeül egy kis számvetésre és az eddig végzett munka értékelésre. S a jövőbe tekintve felvetődik bennünk az a kérdés, melyen százötven évvel ezelőtt Vörösmarty Mihály is töprengett: „Mi dolgunk e világon?” Jobb választ mi sem tudunk adni a kérdésre, mint ő: „Küzdeni / Erőnk szerint a legnemesbékért.”⁸ Előttünk is „egy nemzetnek sorsa áll”. Közös hazánk – a „haza a magasban” Illyés Gyula-i gondolata összefűz bennünket a világ valamennyi magyarjával, akik meg akarják őrizni nemzeti identitásukat, hisz a magyarságot összetartó erő nincs országhatárokhöz kötve.

Szükségünk van arra a szellemi erőre is, mely legjobb magyar íróink, művészeink alkotásából sugárzik felénk, éljenek bárhol a nagyvilágban. A mindent üzletté változtató – szinte Dickens korának vadkapitalista szellemét idéző, nyereszkeskedő, a gyengébbet kíméletlenül eltipró – szemlélettel szembe kell állítanunk „védőpajzsként mindazt, amit a tudatunkat tisztító viharoként bejáró művészet, irodalom, zene jelent számunkra”.⁹

Munkaértékeléseinken természetesen szó esik az ifjúságról is. Néhányan közülük hozzánk hasonlóan gondolkodnak: az ő feladatuk a magyar szellem továbbbőrzése.

„Legyen minden magyar utód

Különb ember, mint apja volt!”¹⁰ – kívánnánk nekik Vörösmarty szavaival – s itt ismét nemcsak az Ausztriában élő magyar fiatalokról beszélek, hanem mindazokról, akik az 1100 éve fennálló „édes haza” magyarságához tartozónak vallják magukat. Tőlük függ az elkövetkezendő száz és ezer év. Nem lesz könnyű dolguk. Munkájukat segítse az Isten.

Búcsúzóul – köszönve, hogy meghallgattak, egy Zrínyi idézetet szeretnék mindnyájunk figyelmébe ajánlani A török áfium ellen való orvosság-ból:

„Teliek az históriák az mi magyar nemzetünk dicsőségével, teli a világ azoknak emlékezetivel, s Európának egyetlen szeglete sincs, ki az mi eleinkről dicsérettel ne szólana. Csak jobbítsuk meg magunkat, szabjunk más rendet dolgainknak, egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalóak!”

Radics Éva

⁸ Vörösmarty: Gondolatok a könyvtárban

⁹ Lászlóffy Aladár 1995. novemberi alsóörsi előadásából

¹⁰ Vörösmarty: Főti dal

Gúta 1945–1949

A szláv nemzetállam építése Csehszlovákiában

A második világháború utáni Csehszlovákiának, mint a csehek és szlovákok nemzetállama, megteremtésének a gondolata a londoni Beneš vezette emigrációban született meg 1942–1943-ban. Az újjászülető Csehszlovákiából minden idegen elem, elsősorban a német és a magyar kisebbség, kitelepítésére, elnemzettelenítésére részletes tervek születtek már a háború befejezése előtt.

A londoni emigrációnak a németek kitelepítéséhez sikerült megszerezni a nagyhatalmak, elsősorban a Szovjetunió támogatását. 1943 decemberében a moszkvai tárgyalások során a Gottwald vezette kommunista emigráció is elfogadta a nemzetállam megteremtésének gondolatát. A nacionalizmus valamennyi csehszlovák politikai irányzatnál a nemzeti forradalom ideológiájának és új állami eszméjének részévé vált. A megújuló Csehszlovákia minden politikai vezetője számára, pártállásra való tekintet nélkül, évekig az egyik legfontosabb cél, a szláv nemzetállam megteremtése volt.¹

¹ A Csehszlovák emigráció tevékenységével az 1942–1944-es években és a kitelepítésre vonatkozó elképzelések kérdésével részletesen foglalkozik Karel Kaplan: Csehszlovákia igazi arca 1945–1948. Pozsony, 1993. 14–23, Balogh Sándor: Magyarország külpolitikája 1945–1950. Budapest, 1988. 103–107, Janics Kálmán: A hontalanság éve. Budapest, 1989. 55–102. Ján Bobák: Mad arská otázka v Česko-Slovensku (1944–1948). Martin, 1996. 11–27.